

**ΕΣΔι, Σεμινάριο επιμόρφωσης δικαστικών λειτουργών της
11^{ης}-12^{ης} Νοεμβρίου 2013**

ΘΕΜΑ: «Το ζήτημα του επανακαθορισμού ή μη της συνολικής εκτιμάς ποινής, που επιβλήθηκε με αμετάκλητη δικαστική απόφαση, ενόψει της επιεικέστερης διάταξης του άρθρου 94 παρ. 1 εδ. γ' του νέου ΠΚ».

Εισηγήτρια: Ευδοξία Κιουπτσίδου- Στρατουδάκη, Αρεοπαγίτης

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

- 1) Η υπόθεση που απασχόλησε την Α΄ Ποινική Ολομέλεια του Α.Π.
  - 2) Το αμετάκλητο της καταδικαστικής ποινικής απόφασης ως απώτατο χρονικό όριο για την εφαρμογή της ηπιότερης ποινικής διάταξης κατά το άρθρο 2 παρ. 1 ΠΚ και η μοναδική προβλεπόμενη εξαίρεση. Ερμηνεία του άρθρου 2 παρ. 2 ΠΚ.
  - 3) Η θέση και βούληση του νεότερου νομοθέτη
  - 4) Η ηπιότερη διάταξη του άρθρου 94 παρ. 1 ΠΚ ως προς τον καθορισμό της ανώτατης εκτιμάς ποινής επί συρροής εγκλημάτων. Όρια της εφαρμογής της διαπνέουσας το Ποινικό Δίκαιο αρχής της επιείκειας
  - 5) Η έννομη σχέση μεταξύ πολιτείας και δράστη αξιόποινης πράξης. Διακριτά πεδία αυτής της σχέσης βάσει της θεμελιώδους αρχής της διάκρισης των εξουσιών.
  - 6) Η έννομη σχέση της διαγνωστικής κύριας ποινική δίκης. Το ενιαίο «όλον» της καταδικαστικής ποινικής απόφασης. Ποινικό δεδικασμένο.
  - 7) Η περιορισμένη νομοθετικά δυνατότητα επέμβασης των δικαστηρίων στο στάδιο έκτισης της ποινής (σωφρονιστικής υλοποίησης) κατ' άρθρο 562 ΚΠΔ
  - 8) Θεώρηση του ζητήματος υπό το πρίσμα των ρυθμίσεων του άρθρου 15 παρ. 1 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα.
  - 9) Η τελική κρίση επί της σχετικής υποθέσεως, που απασχόλησε την Α΄ Ποινική Ολομέλεια του Α.Π. σύμφωνα με την 4/2021 απόφασή της
  - 10) Η λύση που επιλέχθηκε από τον νομοθέτη προς άμβλυνση των συνεπειών των προγενέστερων του ΝΠΚ αμετάκλητων αποφάσεων, που επιβάλλουν συνολική ποινή
-

1) Η υπόθεση που απασχόλησε την Α΄ Ποινική Ολομέλεια του Α.Π.

Η παρούσα εισήγηση στηρίζεται σε πραγματική υπόθεση, που απασχόλησε την Α΄ Τακτική Ποινική Ολομέλεια του Αρείου Πάγου, η οποία θα παρουσιασθεί ως τέτοια, χωρίς βεβαίως να αναφερθούν ονόματα (ανωνυμοποιημένη), διότι με αυτό τον τρόπο προσεγγίζεται και πρακτικά το θέμα της, παρόμοιες δε υποθέσεις μπορεί να απασχολήσουν οποιονδήποτε από τους συμμετέχοντες στο σεμινάριο, δικαστές και εισαγγελείς. Η υπόθεση έχει ως εξής: Καταδικασμένος σε συνολική ποινή πρόσκαιρης κάθειρξης μεγαλύτερη των είκοσι ετών για περισσότερα κακουργήματα (άρθ. 94 παρ. 1 ΠΚ) και συγκεκριμένα σε κάθειρξη είκοσι οκτώ ετών με καθορισθείσα ως εκτιτέα ποινή κάθειρξης τα εικοσιπέντε έτη με δικαστική απόφαση Πενταμελούς Εφετείου, η οποία κατέστη αμετάκλητη πριν την έναρξη ισχύος του Νέου Ποινικού Κώδικα, υπέβαλε, μετά την έναρξη της ισχύος του, αντιρρήσεις σχετικά με την καθορισθείσα διάρκεια της συνολικής εκτιτέας ποινής, που του επιβλήθηκε, ενώπιον του αρμόδιου (άρθ. 562, 549 ΚΠΔ) Εισαγγελέα Εφετών, ζητώντας τον επανακαθορισμό της ποινής αυτής σε είκοσι έτη κατά τη σχετική ευμενέστερη διάταξη του ΝΠΚ (κατ'άρθ. 94 παρ. 1 του Νέου Ποινικού Κώδικα). Ο Εισαγγελέας Εφετών απέρριψε την αίτησή του. Κατά της Διάταξης του Εισαγγελέως αυτού προέβαλε ο καταδικασμένος αντιρρήσεις ενώπιον του αρμοδίου, κατ'άρθρο 562 εδ. β', Τριμελούς Πλημμελειοδικείου του τόπου εκτέλεσης της ποινής, οι οποίες επίσης απορρίφθηκαν με απόφαση εκείνου του δικαστηρίου. Κατά της απόφασης του Πλημμελειοδικείου άσκησε νομότυπα και εμπρόθεσμα αίτηση αναίρεσης ο Εισαγγελέας Πρωτοδικών του τόπου έκτισης της ποινής, επικαλούμενος με τον μόνο λόγο αυτής εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή ουσιαστικών ποινικών διατάξεων. Η αίτηση αναίρεσης παραπέμφθηκε στην Τακτική Ποινική Ολομέλεια του Αρείου Πάγου από το ποινικό τμήμα, στο οποίο είχε αρχικώς εισαχθεί, διότι από αυτό κρίθηκε αβάσιμος ο μόνος λόγος της με πλειοψηφία μίας ψήφου.

2) Το αμετάκλητο της καταδικαστικής ποινικής απόφασης ως απώτατο χρονικό όριο για την εφαρμογή της ηπιότερης ποινικής διάταξης κατά το άρθρο 2 παρ. 1 ΠΚ και η μοναδική προβλεπόμενη εξαίρεση. Ερμηνεία του άρθρου 2 παρ. 2 ΠΚ.

Σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 1 του κυρωθέντος με το Ν.4619/2019 και ισχύοντος από την 1η-7-2019 νέου Ποινικού Κώδικα, «Αν από την τέλεση της πράξης ως την αμετάκλητη εκδίκασή της ίσχυσαν περισσότερες διατάξεις νόμων, εφαρμόζεται αυτή που στη συγκεκριμένη περίπτωση οδηγεί στην ευμενέστερη μεταχείριση του κατηγορούμενου». Με τη διάταξη αυτή καθιερώνεται η αρχή της αναδρομικότητας των επεικέστερων διατάξεων ουσιαστικού ποινικού νόμου, που ίσχυσαν από την τέλεση της πράξης μέχρι το χρόνο της αμετάκλητης εκδίκασης της υπόθεσης. Επεικέστερη δε διάταξη νόμου θεωρείται εκείνη που περιέχει τις ευμενέστερες για τον κατηγορούμενο προβλέψεις, δηλαδή εκείνη, η οποία με την εφαρμογή της, με βάση τις προβλεπόμενες στη συγκεκριμένη περίπτωση προϋποθέσεις, επιφέρει την ευνοϊκότερη για τον κατηγορούμενο ποινική μεταχείριση. Κατά την ως άνω

σαφή διάταξη του άρθρου 2 παρ. 1 του νέου Ποινικού Κώδικα, ρητώς προβλέπεται ο χρόνος αμετάκλητης εκδίκασης της πράξης, ως απώτατο χρονικό σημείο εφαρμογής των επιεικέστερων για τον κατηγορούμενο διατάξεων νόμων. Περαιτέρω, με τη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 2 του νέου Ποινικού Κώδικα, ορίζεται ότι «2. Αν μεταγενεστέρως νόμος χαρακτήρισε την πράξη μη αξιόποινη (ανέγκλητη), παύει η εκτέλεση της ποινής που επιβλήθηκε καθώς και τα ποινικά επακόλουθά της, όπως και η εκτέλεση των μέτρων ασφαλείας». Από το συνδυασμό των διατάξεων των ανωτέρω δύο παραγράφων του άρθρου 2 του νέου Ποινικού Κώδικα σαφώς προκύπτει, ότι ο νεότερος νομοθέτης επέλεξε να εμμένει στην καθιερούμενη με την πρώτη παράγραφο πρόβλεψη της εφαρμογής των επιεικέστερων διατάξεων για τον κατηγορούμενο, που ίσχυσαν μέχρι την αμετάκλητη εκδίκαση της υπόθεσης, εισάγοντας με τη δεύτερη παράγραφο μία μοναδική εξαίρεση, δηλαδή εκείνη, κατά την οποία η πράξη καθίσταται μετά το αμετάκλητο μη αξιόποινη, ορίζοντας ότι ειδικώς σ' αυτή την περίπτωση παύει και η εκτέλεση της επιβληθείσας, έστω και με αμετάκλητη απόφαση, ποινής. Διάταξη για διαφοροποίηση της ποινής ως προς τις περιπτώσεις, κατά τις οποίες αυτή κατέστη με νεότερες διατάξεις νόμου ηπιότερη μετά την αμετάκλητη εκδίκαση της πράξης και ενώ ακόμη εκτίεται η ποινή που επιβλήθηκε γι' αυτή, δεν περιελήφθη στο νέο Ποινικό Κώδικα, όπως δεν περιλαμβανόταν και στον προϊσχύσαντα κώδικα. Η μόνη δε διαφοροποίηση μεταξύ των αντίστοιχων νομοθετικών κειμένων είναι η σημαντική από άποψη αποτελεσμάτων αναφορά της παρ. 1 του νέου κώδικα σε επιεικέστερες διατάξεις νόμων και όχι σε επιεικέστερο νόμο, του οποίου οι διατάξεις αντιμετώπιζονταν υπό το προϊσχύσαν δικαίο ως ενιαίο όλον, προκειμένου να κριθεί αν αυτός ήταν ηπιότερος (ΟΛΑΠ 1/2020, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ). Και υπό την ισχύ του όμοιου κατά τα λοιπά άρθρου 2 του ισχύσαντος μέχρι την 30η-6-2019 Ποινικού Κώδικα, είχε απασχολήσει τη θεωρία και τη νομολογία το ερώτημα, αν η παράγραφος 2 αυτού έπρεπε να εφαρμοσθεί αναλογικώς και στις περιπτώσεις θέσπισης επιεικέστερων ποινών για τις πράξεις, για τις οποίες καταδικάσθηκε κατηγορούμενος, μετά το αμετάκλητο της καταδίκης του κατά το στάδιο έκτισης των ποινών, που του επιβλήθηκαν. Επ' αυτού είχε επικρατήσει η άποψη, ότι μετά την αμετάκλητη εκδίκαση της πράξης αναδρομική ισχύ προσδίδεται μόνο στο νόμο, που καθιστά την πράξη μη αξιόποινη (ανέγκλητη), γι' αυτό και ο νομοθέτης περιόρισε τη ρύθμιση της παρ. 2 του άρθρου 2 του Ποινικού Κώδικα μόνο σε αυτή την περίπτωση, ηθελημένα δε δεν προέβλεψε την κατά τον ίδιο χρόνο αναδρομική ισχύ νεότερου νόμου, που καθιστούσε το αξιόποινο απλώς ηπιότερο (απλώς επιεικέστερου νόμου), με συνέπεια να μην είναι δυνατή ανάλογη εφαρμογή της παραγράφου 2 μετά το αμετάκλητο της καταδικαστικής απόφασης, αφού επρόκειτο για εκούσιο και όχι ακούσιο νομοθετικό κενό (ΟΛΑΠ 643/1985, ΑΠ 192/2012, 294/2002, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ). Σύμφωνα όμως με τα προεκτιθέμενα, οι αλληλοσυμπληρούμενες διατάξεις των δύο παραγράφων του άρθρου 2 και του παλαιού και του νέου Ποινικού Κώδικα δεν καταλείπουν καν κενό ως προς αυτό το ζήτημα, αφού με την πρώτη καθορίζεται ρητώς ως έσχατο όριο εφαρμογής της επιεικέστερης ρύθμισης το

αμετάκλητο της καταδικαστικής δικαστικής απόφασης, που επιβάλλει ποινή, ενώ με τη δεύτερη εισάγεται απλώς, ως μοναδική συγκεκριμένη εξαίρεση από τον κανόνα της πρώτης παραγράφου, η κατάργηση, με μεταγενέστερο της επέλευσης του αμετακλήτου νόμο, του αξιοπποίνου της πράξης μέχρι την ολοκλήρωση έκτισης της ποινής. Αν ο νομοθέτης επιθυμούσε εφαρμογή των επιεικέστερων διατάξεων μέχρι του πέρατος έκτισης της ποινής θα αρκούσε να απαλείψει από την πρώτη παράγραφο την πρόβλεψη «ως την αμετάκλητη εκδίκασή της», οπότε και η δεύτερη παράγραφος θα παρίστατο πλεοναστική.

3) Η θέση και βούληση του νεότερου νομοθέτη

Ο νεότερος νομοθέτης, ο οποίος προέβη κατά την εισαγωγή του νέου Ποινικού Κώδικα σε επιεικέστερες σε αρκετές περιπτώσεις ρυθμίσεις, έχοντας υπόψη του και τον προαναφερόμενο παλαιότερο προβληματισμό και τα Διεθνή Σύμφωνα που δεσμεύουν τη χώρα μας (βλ. αναφορά στην αιτιολ. έκθεση του νέου ΠΚ ως προς το προϊσχύσαν άρθρο 3, ότι αυτό καταργείται επειδή έρχεται σε αντίθεση με τους υπέρτερης τυπικής ισχύος κανόνες του άρθρου 15 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα του ΟΗΕ και 49 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε.), ουδόλως απέστη από την προγενέστερη πρόβλεψη ως προς το εξεταζόμενο ζήτημα, δεχόμενος προδήλως, ότι αυτή δεν αντίκειται στις διατάξεις των Συμφώνων αυτών και επιλέγοντας το σεβασμό του δεδικασμένου. Στην αιτιολογική δε έκθεση του νέου Ποινικού Κώδικα, υπό τον τίτλο «Γ. ΟΥΣΙΩΔΕΙΣ ΑΛΛΑΓΕΣ, Ι. ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΜΕΡΟΥΣ», αναφέρεται, υπ' αριθμόν 2, ως ουσιώδης η τροποποίηση του άρθρου 2 ΠΚ ως προς την εφαρμογή της επιεικέστερης διάταξης και όχι του νόμου ως ενιαίου «όλου», ενώ και η αναλυτικότερη αιτιολόγηση των νέων διατάξεων του άρθρου 2 ΠΚ, που ακολουθεί (Αιτιολ. Έκθ. Πρώτο Κεφάλαιο του Γενικού Μέρους, Ι. Βασικές αρχές), επικεντρώνεται στην ίδια τροποποίηση, χωρίς οποιαδήποτε περαιτέρω αναφορά στο τιθέμενο στην παράγραφο 1 όριο του αμετακλήτου, που εξακολουθεί να ισχύει. Ως προς την παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου αναφέρονται στην αιτιολογική έκθεση τα εξής: « (γ) Τέλος στην ίδια διάταξη προβλέπεται ότι αν μεταγενέστερος νόμος χαρακτήρισε την πράξη μη αξιόποινη, παύει η εκτέλεση της ποινής που επιβλήθηκε καθώς και τα ποινικά επακόλουθά της, όπως και η εκτέλεση των μέτρων ασφαλείας. Η προσθήκη στη διάταξη αυτή και των μέτρων ασφαλείας, εκτός από τις παρεπόμενες ποινές, στηρίχθηκε στη σκέψη ότι και τα μέτρα ασφαλείας δεν παύουν να είναι μέτρα του ποινικού δικαίου. Όταν επομένως η πράξη χαρακτηρίζεται πλέον ως ανέγκλητη και επομένως κανένα ποινικής φύσης μέτρο δεν μπορεί να επιβληθεί γι' αυτήν, δεν θα πρέπει επίσης να εκτελούνται και τα μέτρα ασφαλείας.» Στην ως άνω αιτιολογική έκθεση δεν αναφέρεται οτιδήποτε για αναλογική εφαρμογή της παρ. 2 και για εκ νέου προσδιορισμό της ποινής στην περίπτωση ισχύος, μεταγενέστερου του αμετακλήτου, επιεικέστερου νόμου, παρότι ήταν γνωστό πως σ' αυτήν την κατηγορία θα ενέπιπταν πολλές περιπτώσεις αμετάκλητων καταδικαστικών

αποφάσεων, ενώ ουδέν σχετικό προβλέπεται και σε οποιαδήποτε διάταξη του νέου Ποινικού Κώδικα ή του νέου Κώδικα Ποινικής Δικονομίας ή στις μεταβατικές διατάξεις τους (βλ. και ΟΛΑΠ 643/1985), όπως ασφαλώς θα συνέβαινε, εάν ο νομοθέτης επιθυμούσε διαφορετική από την προγενέστερη αντιμετώπιση του συγκεκριμένου ζητήματος.

4) Η ηπιότερη διάταξη του άρθρου 94 παρ. 1 ΠΚ ως προς τον καθορισμό της ανώτατης εκτιέας ποινής επί συρροής εγκλημάτων. Όρια της εφαρμογής της διαπνέουσας το Ποινικό Δίκαιο αρχής της επιείκειας

Κατά τη διάταξη του άρθρου 94 παρ. 1 του νέου Ποινικού Κώδικα, "Κατά του υπαιτίου δύο ή περισσότερων εγκλημάτων που τελέστηκαν με περισσότερες πράξεις και τιμωρούνται με πρόσκαιρες στερητικές της ελευθερίας ποινές, επιβάλλεται, μετά την επιμέτρησή τους, συνολική ποινή, η οποία αποτελείται από τη βαρύτερη από τις συντρέχουσες ποινές επαυξημένη. Αν οι συντρέχουσες ποινές είναι του ίδιου είδους και ίσης διάρκειας, η συνολική ποινή σχηματίζεται με την επαύξηση μιας από αυτές. Η επαύξηση της βαρύτερης ποινής για κάθε μία από τις συντρέχουσες ποινές δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερη από το ένα δεύτερο κάθε συντρέχουσας ποινής, ούτε μπορεί η συνολική ποινή να ξεπεράσει τα είκοσι έτη, όταν η βαρύτερη ποινή είναι κάθειρξη και τα οκτώ έτη όταν πρόκειται για φυλάκιση". Η διάταξη αυτή είναι ευμενέστερη για τους κατηγορούμενους σε σχέση με την αντίστοιχη του ισχύσαντος μέχρι την 30η-6-2019 Ποινικού Κώδικα, εφόσον με αυτή: α) καταργήθηκε το ελάχιστο όριο επαύξησης της ποινής βάσης για κάθε συντρέχουσα ποινή, β) το ανώτατο όριο της επαύξησης μειώθηκε από τα τρία τέταρτα στο ένα δεύτερο κάθε συντρέχουσας ποινής και γ) μειώθηκαν τα ανώτατα όρια της συνολικής ποινής από τα είκοσι πέντε έτη στα είκοσι (έτη) επί καθείρξεως και από τα δέκα έτη σε οκτώ (έτη) επί φυλακίσεως. Σύμφωνα όμως με την ως άνω σαφή διάταξη του άρθρου 2 παρ. 1 του νέου Ποινικού Κώδικα, απώτατο χρονικό σημείο εφαρμογής και αυτών των επιεικέστερων για τον κατηγορούμενο διατάξεων καθορισμού της συνολικής ποινής σε περίπτωση συρροής εγκλημάτων είναι εκείνο της αμετάκλητης εκδίκασης της πράξης. Εάν γινόταν δεκτή η αντίθετη άποψη, η αναπροσαρμογή της ποινής θα ήταν, κατά λογική ακολουθία, επιβεβλημένη όχι μόνον ως προς το ανώτατο όριο της καθορισθείσας με την αμετάκλητη δικαστική απόφαση συνολικής εκτιέας ποινής, αλλά και για όλες τις ποινές που επιβλήθηκαν αμετακλήτως χωρίς να υπερβαίνουν αυτό το όριο, συγχωνεύτηκαν όμως με βάση τις παλαιότερες αυστηρότερες σχετικές ρυθμίσεις. Θα ήταν επίσης επιβεβλημένη και σε όλες τις περιπτώσεις, κατά τις οποίες επιβλήθηκε ποινή έστω και για μία αξιόποινη πράξη, η οποία όμως τιμωρείται ηπιότερα βάσει του νέου Ποινικού Κώδικα, και μάλιστα ακόμη κι αν αναγνωρίσθηκε ελαφρυντικό, για το οποίο προβλέπεται στις νεότερες διατάξεις ευνοϊκότερη μείωση της ποινής (όπως πχ. συμβαίνει με την ποινή της ισόβιας κάθειρξης, η μείωση της οποίας επί αναγνωρίσεως ελαφρυντικού θα έπρεπε κατά την προϊσχύσασα διάταξη του άρθρου 83 ΠΚ να

είναι κατώτερη μεν από το τότε προβλεπόμενο ανώτατο όριο της πρόσκαιρης κάθειρξης των είκοσι ετών και θα μπορούσε να μειωθεί μόνον μέχρι τα δέκα έτη κάθειρξης, ενώ, σύμφωνα με την αντίστοιχη νεότερη διάταξη η ποινή μπορεί, επί αναγνωρίσεως ελαφρυντικού, να κυμανθεί από πέντε έως δεκαπέντε έτη), ακόμη δε περισσότερο, αν αναγνωρίσθηκαν περισσότερα του ενός ελαφρυντικά στον καταδικασθέντα ή άλλοι λόγοι μείωσης της ποινής του, διότι οι παλαιότερες διατάξεις του άρθρου 85 ΠΚ προέβλεπαν μία μόνο μείωση της επιβαλλόμενης ποινής, συνεκτιμωμένων όλων των λόγων μειώσεώς της, ενώ οι νεότερες διατάξεις του ίδιου άρθρου προβλέπουν περαιτέρω μείωση σ' αυτές τις περιπτώσεις, καθορίζοντας γι' αυτές νέα κατώτατα όρια (άρθρ. 85 νέου ΠΚ). Και αυτό, διότι, εάν γινόταν δεκτό ότι θα ήταν επιτρεπτό τα δικαστήρια να επανακαθορίσουν τις αμετακλήτως επιβληθείσες ποινές, λόγω μεταγενέστερης ηπιότερης αντιμετώπισης των αδικημάτων, οποιοσδήποτε απλουστευμένος περιορισμός στον επανακαθορισμό τους, όπως π.χ. ότι αυτός πρέπει να εφαρμοσθεί μόνον επί συνολικής εκτιπέας ποινής (μικρότερης και υπό το προϊσχύσαν δίκαιο από την αρχικώς επιμετρούμενη) ή δια της έκτισης του maximum της νεότερης ηπιότερης στερητικής της ελευθερίας ποινής (βλ. σχετική πρόταση Εισαγγελέως ΑΠ Φαφούτη στην ΟΛΑΠ 643/1985, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, με τις εκεί παραπομπές και στη μέχρι τότε θεωρία), ακόμη κι όταν κατά την επιβολή της αμετακλήτως επιβληθείσας ποινής θα είχαν συνεκτιμηθεί ενδεχομένως και ελαφρυντικές περιστάσεις, με συνέπεια την επιβολή ποινής χαμηλότερης από το νεότερο ανώτατο όριο για τη συγκεκριμένη πράξη, θα παρίστατο αυθαίρετος και θα αντέβαινε στην καθιερούμενη με το άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος αρχή της ισότητας, επιφυλάσσοντας ευμενέστερη μεταχείριση μόνον σε όσους καταδικασμένους έχουν επιβληθεί οι βαρύτερες ποινές. Αυτό αποτελεί ένα επιπλέον λόγο, για τον οποίο ο νεότερος νομοθέτης, πέραν του ότι μια διαφορετική αντιμετώπιση του κρινόμενου ζητήματος θα ανέτρεπε κάθε έννοια δεδικασμένου των αμετάκλητων αποφάσεων, έχοντας υπόψη του και ότι οι διαφοροποιήσεις ως προς τις επιβλητέες ποινές μεταξύ των παλαιότερων διατάξεων και των ηπιότερων νεότερων διατάξεων δεν είναι τέτοιες, ώστε να μπορούν οι ήδη επιβληθείσες αμετακλήτως υπό το αμέσως προϊσχύσαν νομοθετικό καθεστώς ποινές να θεωρηθούν υπέρμετρες, συνειδητώς επέλεξε να διατηρήσει αναλλοίωτη τη σχετική σαφή διατύπωση του άρθρου 2 ΠΚ, ενώ και η διαπνέουσα το ποινικό δίκαιο αρχή της επεικειάς δεν μπορεί να εφαρμόζεται από τα δικαστήρια αυθαιρέτως χωρίς νομικό έρεισμα (ΟΛΑΠ 643/1985), αλλά εντός των πλαισίων που ορίζουν οι νόμοι.

5) Η έννομη σχέση μεταξύ πολιτείας και δράστη αξιόποινης πράξης. Διακριτά πεδία αυτής της σχέσης βάσει της θεμελιώδους αρχής της διάκρισης των εξουσιών. Η έννομη σχέση της διαγνωστικής κύριας ποινική δίκης

Η έννομη σχέση που δημιουργείται μεταξύ πολιτείας και δράστη αξιόποινης πράξης διαμορφώνεται σε τρία διακριτά πεδία, που αντιπροσωπεύουν

αλληλοδιαδοχικά διακριτά στάδια: α) το γενικό και αφηρημένο πεδίο, που πραγματώνεται με τη θέσπιση από τη νομοθετική εξουσία των κυρωτικών ποινικών νόμων, οι οποίοι πρέπει να ισχύουν ήδη κατά την τέλεση της αξιόποινης πράξης (άρθρα 7 του Συντάγματος, 1 ΠΚ). β) το ειδικό και συγκεκριμένο εξατομικευμένο πλέον πεδίο, που πραγματώνεται δια της εκδίκασης της υπόθεσης και έκδοσης απόφασης από τα ποινικά δικαστήρια μέχρι να καταστεί αυτή αμετάκλητη, κατά τη διάρκεια του οποίου δημιουργείται και περατούται η έννομη σχέση της ποινικής διαγνωστικής κύριας δίκης, γ) το πεδίο της εκτέλεσης της απόφασης (ποινικού σωφρονισμού), η οποία υλοποιείται από το κράτος (άρθρ. 552 ΚΠοινΔ, βλ. και Μανωλεδάκη, Γενικό Ποινικό, σ. 53, αναφερόμενο στην ανάλυση του ποινικού φαινομένου· σχετ. Κοτσαλής, Ποινικό Δίκαιο Γεν. Μέρος, έκδ. 2013, αναφερόμενο στην ευρεία αναγνώριση της «θεωρίας των σταδίων» με παραπομπές στον Baumann, Einfuehrung in die Rechtswissenschaft, 1989, 453) και εποπτεύεται απλώς από τους Εισαγγελείς (άρθρ. 567 ΚΠοινΔ). Κατά το δεύτερο στάδιο τα δικαστήρια εφαρμόζουν, κρίνοντας τη συγκεκριμένη εξατομικευμένη περίπτωση, τους νόμους, που ψηφίζονται από τη νομοθετική εξουσία (Βουλή των Ελλήνων), εντός των ορίων που προβλέπονται επίσης από το νόμο, ενώ κατά το τρίτο στάδιο η κρατική (εκτελεστική) εξουσία είναι υποχρεωμένη να υλοποιήσει τις αποφάσεις των δικαστηρίων. Καταφανής στη διαδρομή αυτού του φαινομένου είναι η θεμελιώδης για κάθε δημοκρατικό πολίτευμα αρχή της διάκρισης των εξουσιών, η οποία κατοχυρώνεται συνταγματικώς δια του άρθρου 26 του Συντάγματος της χώρας μας (ΟΛΑΠ 3/2016) και χαρακτηρίζει τη λειτουργία κάθε κράτους δικαίου (ΔΕΕ 2-3/2021, C-824/2018 επί αιτήματος προδικαστικής απόφασης του Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου της Πολωνίας, ΔΕΕ 19-11/2019, C-585,624,625/2018 επί αιτήματος προδικαστικής απόφασης του Ανωτάτου Δικαστηρίου, τμήματος εργατικών διαφορών, της Πολωνίας, ΔΕΕ 10-11/2016, Poltorak, C-452/2016). Σύμφωνα με αυτά, η έννομη σχέση μεταξύ πολιτείας και δράστη αξιόποινης πράξης, στην οποία εμπλέκονται και οι τρεις πολιτειακές εξουσίες σε διαφορετικά στάδια και με διαφορετικές αρμοδιότητες, είναι ευρύτερη από την έννομη σχέση της διαγνωστικής κύριας ποινικής δίκης. Η τελευταία αποτελεί μόνον ένα διακριτό περιορισμένο μέρος της έννομης σχέσης μεταξύ πολιτείας και δράστη, το οποίο αρχίζει από την άσκηση της ποινικής δίωξης και τελειώνει με το αμετάκλητο της αθωωτικής ή, της ενδιαφέρουσας στην κρινόμενη περίπτωση, καταδικαστικής απόφασης, που παράγει δεδικασμένο κατά τα ισχύοντα στο ποινικό και ποινικό δικονομικό δίκαιο. Η καταδικαστική δε απόφαση καθίσταται, σε κάθε περίπτωση, εκτελεστή μόλις γίνει αμετάκλητη (άρθρ. 545 νέου ΚΠοινΔ), δηλαδή αν κατ' αυτής δεν επιτρέπεται (τακτικό) ένδικο μέσο ή δεν ασκήθηκε μέσα στη νόμιμη προθεσμία το επιτρεπόμενο ένδικο μέσο ή ασκήθηκε εμπρόθεσμα και απορρίφθηκε (άρθρ. 546 νέου ΚΠοινΔ), οπότε και περατούται η έννομη σχέση της ποινικής δίκης, κατά τη διάρκεια της οποίας λογίζεται, όπως γίνεται δεκτό από το ποινικό δικονομικό δίκαιο, ότι υφίσταται εκκρεμοδικία ως προς την κατηγορία (έστω και αν δεν βρίσκεται σε εξέλιξη δίκη ενώπιον δικαστηρίου, αλλά υφίσταται ακόμη

προθεσμία για άσκηση ένδικου μέσου). Η νομοθετική εξουσία διατηρεί το δικαίωμα να τροποποιεί τους ποινικούς νόμους, καθιστώντας τους είτε αυστηρότερους είτε ευνοϊκότερους ως προς την ποινική μεταχείριση του δράστη αξιόποινης πράξης. Στην τελευταία περίπτωση τα δικαστήρια υποχρεούνται να εφαρμόσουν τον επεικέστερο για τον κατηγορούμενο νόμο, ήδη δε κατά τον νέο Ποινικό Κώδικα τις επεικέστερες γι' αυτόν διατάξεις νόμου, οι οποίες ίσχυαν από την τέλεση της αξιόποινης πράξης μέχρι να καταστεί αμετάκλητη η απόφασή τους, όπως αντιστοίχως η πολιτεία υποχρεούται να διασφαλίζει την εκτέλεση των αμετάκλητων ποινικών δικαστικών αποφάσεων (πρβλ και ΕΔΔΑ 26-3/2020, αναφερόμενη στην υποχρέωση της εκτελεστικής εξουσίας προς εφαρμογή των αμετάκλητων και δεσμευτικών δικαστικών αποφάσεων επί πολιτικής δίκης). Η άποψη όμως ότι τα δικαστήρια υποχρεούνται να επανεξετάζουν κατά το στάδιο της εκτέλεσης τις αμετακλήτως επιβληθείσες από αυτά ποινές, επαναπροσδιορίζοντάς τις, επειδή μετά το αμετάκλητο της απόφασής τους θεσπίστηκαν από τη νομοθετική εξουσία ηπιότερες ποινές για το αδίκημα που δικάσθηκε, πέραν του ότι αντιβαίνει στο νόμο κατά τα προεκτιθέμενα, θα οδηγούσε ουσιαστικά και σε ανεπίτρεπτη, βάσει της αρχής της διάκρισης των εξουσιών, επέμβαση στο αποτέλεσμα της αμετακλήτως περατωθείσας δικαστικής διαδρομής. Σε αυτή την περίπτωση υφίσταται η δυνατότητα εφαρμογής του προβλεπόμενου από το άρθρο 564 περ. β' και του νέου ΚΠοινΔ θεσμού της χάρης, προκειμένου να μετριασθεί στο πλαίσιο του νεότερου νόμου η εκτελούμενη ποινή. Στο νομοθετικό δε σώμα εναπομένουν και άλλες λύσεις, μη παραβιάζουσες την ανωτέρω αρχή, εάν υπάρχει βούληση ευνοϊκότερης μεταχείρισης των καταδικασμένων σ' αυτές τις περιπτώσεις, όπως π.χ. η εισαγωγή με το νεότερο νομοθέτημα μεταβατικών διατάξεων, που προβλέπουν μείωση και των ποινών, οι οποίες επιβλήθηκαν αμετακλήτως βάσει του προϊσχύσαντος νόμου, ή η πρόβλεψη δυνατότητας ασκήσεως του έκτακτου ένδικου μέσου της επανάληψης διαδικασίας και στις ανωτέρω περιπτώσεις ή η θέσπιση διατάξεων, που καθιστούν υπό ελαστικότερες προϋποθέσεις δυνατή την υπό όρους απόλυση όλων όσων εκτίουν στερητικές της ελευθερίας ποινές για αδικήματα, που, μετά την έκδοση αμετάκλητης δικαστικής απόφασης, τιμωρούνται πλέον με μικρότερα όρια στερητικών της ελευθερίας ποινών. Μόνον δε όταν υπάρχει συγκεκριμένη νομοθετική πρόβλεψη, επεμβαίνουν τα δικαστήρια στο προαναφερόμενο τρίτο στάδιο της έκτισης των ποινών, μεταβάλλοντας διατάξεις (ενδεχομένως και) αμετάκλητης απόφασης, όπως π.χ. συμβαίνει επί παραδοχής του έκτακτου ένδικου μέσου επανάληψης της διαδικασίας (άρθρ. 525 επ. ΚΠοινΔ), επί άρσης ή ανάκλησης της αναστολής (άρθρ. 101, 102 ΠΚ), όταν τίθεται εκ νέου προς δικαστική κρίση το ζήτημα της συγχώνευσης των ποινών, επειδή συναντώνται περισσότερες καταδικαστικές αποφάσεις στο στάδιο της εκτέλεσης, οπότε δημιουργείται νέα ενώπιον των δικαστηρίων περιορισμένου αντικειμένου δίκη επί του συγκεκριμένου ζητήματος, κατά την οποία εφαρμόζονται οι κανόνες του άρθρου 551 ΚΠοινΔ. Αλλά και αντιστρόφως, εφόσον από το νομοθέτη δεν παρέχεται με σχετική ρύθμιση οποιαδήποτε εξουσία στα δικαστήρια προς

μεταβολή της καταδικαστικής απόφασης λόγω της θέσπισης ηπιότερης ποινής μετά το αμετάκλητο και δη κατά το στάδιο έκτισης της ποινής, η τυχόν επέμβαση των δικαστηρίων με μεταβολή των διατάξεων της απόφασης αυτής, κατά το στάδιο αυτό, θα αποτελούσε ανεπίτρεπτη προσβολή της αρχής της διάκρισης των εξουσιών εις βάρος της νομοθετικής εξουσίας.

6) Η έννομη σχέση της διαγνωστικής κύριας ποινική δίκης. Το ενιαίο «όλον» της καταδικαστικής ποινικής απόφασης. Ποινικό δεδουλευμένο.

Κατ' άρθρο 369 ΚΠοινΔ, οι καταδικαστικές αποφάσεις των δικαστηρίων περιλαμβάνουν απαραίτητως διάταξη περί της ενοχής του κατηγορουμένου και διάταξη, με την οποία καθορίζεται η επιβλητέα στην κρινόμενη περίπτωση ποινή, αποτελούν δε ως προς αυτά τα στοιχεία τους ένα ενιαίο «όλον» (βλ. και ΟΛΑΠ 5/2000, σύμφωνα με την οποία καταδικαστική είναι η απόφαση, με την οποία κηρύσσεται ένοχος ο κατηγορούμενος και επιβάλλεται σε αυτόν ποινή, η δε διάταξή της, με την οποία επιβάλλεται η ποινή ολοκληρώνει την καταδίκη), που δεν είναι επιτρεπτό να μεταβληθεί, εφόσον δεν προβλέπεται διαφορετικά από το νόμο, όταν αυτές καταστούν αμετάκλητες υπό τις προαναφερόμενες προϋποθέσεις, οπότε παράγουν δεδουλευμένο (άρθ. 57 ΚΠοινΔ), με συνέπεια να αποκλείεται νέα εξέτασή τους ως προς τη νομιμότητά τους, την επιβολή της ποινής ή και ως προς τυχόν πλημμέλειες που εμφιλοχώρησαν κατά την έκδοσή τους.

7) Η περιορισμένη νομοθετικά δυνατότητα επέμβασης των δικαστηρίων στο στάδιο έκτισης της ποινής (σωφρονιστικής υλοποίησης) κατ' άρθρο 562 ΚΠΔ

Η έκτιση της ποινής, που υλοποιείται από την εκτελεστική εξουσία (σωφρονιστική υλοποίηση), η οποία οφείλει να τηρεί τις σχετικές διατάξεις του Ποινικού Κώδικα και των ειδικών νόμων για την εκτέλεση των ποινών (νέος ΚΠοινΔ 552 παρ. 1), εποπτεύεται, κατά τα προεκτιθέμενα, απλώς από τους εισαγγελείς (νέος ΚΠοινΔ 567), ενώ κατ' αυτό το στάδιο επεμβαίνουν τα δικαστήρια μόνον στις περιπτώσεις που ο νόμος ορίζει. Ειδικότερα δε κατά το εν λόγω στάδιο, σύμφωνα με το άρθρο 562 του νέου ΚΠοινΔ, κάθε αμφιβολία ή αντίρρηση του καταδικασθέντος σχετικά με την εκτελεστικότητα της απόφασης και το είδος ή τη διάρκεια της ποινής λύεται από τον αρμόδιο κατ' άρθρο 549 του ίδιου κώδικα εισαγγελέα, ο οποίος αποφαινεται αμελλητί με αιτιολογημένη διάταξή του (άρθρ. 562 εδ. α' ΚΠοινΔ), ενώ στα δικαστήρια και συγκεκριμένα στο δικαστήριο των Πλημμελειοδικών του τόπου, όπου εκτίεται η ποινή, απονέμεται μόνον η αρμοδιότητα να επιληφθεί του ανωτέρω θέματος σε περίπτωση αμφιβολίας του εισαγγελέα ή αντίρρησης του καταδικασθέντος κατά της διάταξης του εισαγγελέα (άρθρ. 562 εδ. β' ΚΠοινΔ). Το Πλημμελειοδικείο, το οποίο επιλαμβάνεται αντιρρήσεων του καταδικασμένου ή αμφιβολιών του Εισαγγελέα, περιορίζεται στην εξέταση ζητημάτων σχετικών με την εκτελεστικότητα αμετάκλητης καταδικαστικής απόφασης, τα οποία προέκυψαν

μετά το αμετάκλητο αυτής κατά την εκτέλεσή της, ενδεικτικώς δε τέτοιες είναι οι αμφιβολίες ή αντιρρήσεις αναφορικά με: α) την εκτελεστικότητα της απόφασης, όταν προβάλλεται ότι αυτή δεν έχει καταστεί αμετάκλητη, β) το είδος της ποινής που επιβλήθηκε και γ) τη διάρκεια της ποινής, εάν ο καταδικασμένος επικαλείται εσφαλμένο προσδιορισμό του χρόνου λήξης της (άρθρο 554 νέου ΚΠΔ), δ) την ύπαρξη λόγων που συνεπάγονται παύση της έκτισης ή εξάλειψη της ποινής, όπως η απονομή χάριτος (άρθρο 564 περ. β' ΚΠοινΔ) ή η παραγραφή της ποινής (άρθρο 565 περ. α' νέου ΚΠΔ), αντιστοίχως, ή ο χαρακτηρισμός της πράξης ως μη αξιόποινης με μεταγενέστερο νόμο κατ' εφαρμογή του άρθρου 2 παρ. 2 ΠΚ (ΑΠ 471/2015, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ). Για να είναι δε παραδεκτές οι αντιρρήσεις του καταδικασθέντος, που απευθύνονται αρχικώς στον Εισαγγελέα και μπορούν να εισαχθούν ακολούθως προς κρίση στο Πλημμελειοδικείο ως αμφιβολίες ή αντιρρήσεις, πρέπει να μην προσκρούουν στο αμετάκλητο της εκτελούμενης καταδικαστικής απόφασης (πρβλ και ΑΠ 1111/2008, 376/2003, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ) και να υποβληθούν ενόσω διαρκεί ακόμη η εκτέλεση της απόφασης, να μην έχει δηλαδή καθ' ολοκληρία αποτιθεί η ποινή, που επιβλήθηκε με την καταδικαστική απόφαση, διότι μετά την απότιση της ποινής εξαντλείται η εκτελεστικότητα της απόφασης και δεν υπάρχει στάδιο εκτέλεσης (ΑΠ 767/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ). Σύμφωνα με αυτά, δεν παρέχεται, βάσει των ως άνω διατάξεων του άρθρου 562 του νέου ΚΠοινΔ, δυνατότητα ελέγχου της νομιμότητας της εκτελούμενης απόφασης ως προς την επιβολή της ποινής, που απαγγέλθηκε αμετακλήτως από το αρμόδιο για την εκδίκαση της αξιόποινης πράξης δικαστήριο μετά από έρευνα της κατηγορίας, ή δυνατότητα επανακαθορισμού της ποινής αυτής λόγω τυχόν ηπιότερης αντιμετώπισης του αξιοποίνου της πράξης, για την οποία επιβλήθηκε, καθόσον αυτό θα προσέκρουε στο άρθρο 2 ΠΚ και στο αμετάκλητο και θα οδηγούσε σε κατάλυση του δεδिकाσμένου. Ακριβώς δε επειδή οι αντιρρήσεις ή αμφιβολίες αφορούν αποκλειστικώς τυπικά ζητήματα σε σχέση με την έκτιση της αμετακλήτως επιβληθείσας ποινής, τα οποία πρέπει να επιλύονται ταχέως, προβλέφθηκε με το νέο άρθρο 562 ΚΠΔ κατ' αρχήν εξουσία του οριζόμενου στο άρθρο 549 του νέου ΚΠοινΔ Εισαγγελέα να αποφανθεί επ' αυτών (μη προβλεπόμενη από το προϊσχύσαν αντίστοιχο άρθρο 565 του παλαιού ΚΠοινΔ, κατά το οποίο απαιτείτο απευθείας προσφυγή στο Πλημμελειοδικείο) και δυνατότητα προσφυγής στο Πλημμελειοδικείο του τόπου της εκτέλεσης στη συνέχεια, εάν εκείνος διατηρεί αμφιβολίες ως προς το ζήτημα, που προκύπτει, ή, αν υφίστανται αντιρρήσεις του καταδικασμένου ως προς τη διάταξη του Εισαγγελέα, που κατ' αρχήν το επιλύει. Θα ήταν δε και δικονομικώς άτοπο να υποτεθεί ότι ανατέθηκε (μόνο) στον Εισαγγελέα και στη συνέχεια στο Πλημμελειοδικείο, το οποίο ενδεχομένως θα είναι κατώτερο δικαστήριο από αυτό που επέβαλε αμετακλήτως την ποινή, τυχόν επανακαθορισμός αυτής, ο οποίος θα συνιστούσε ανεπίτρεπτη υπέρβαση εξουσίας του Πλημμελειοδικείου σε περίπτωση παραδοχής τέτοιας φύσεως αντιρρήσεων (πρβλ και ΑΠ 1111/2008, 376/2003, 403/1992, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, αναφερόμενες σε υπέρβαση εξουσίας του Πλημμελειοδικείου σε αυτή την περίπτωση).

8)Θεώρηση του ζητήματος υπό το πρίσμα των ρυθμίσεων του άρθρου 15 παρ. 1 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα

Ακόμη, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 15 παρ. 1 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών στη Νέα Υόρκη της 16^{ης}-12-1966, που κυρώθηκε στην Ελλάδα με το νόμο 2462/1997, «1. Κανείς δεν καταδικάζεται για πράξεις ή παραλείψεις, οι οποίες δεν ήταν αξιόποινες κατά το εσωτερικό ή το διεθνές δίκαιο τη στιγμή της διάπραξής τους. Επίσης δεν επιβάλλεται βαρύτερη ποινή από εκείνη που προβλεπόταν κατά τη χρονική στιγμή της διάπραξης του ποινικού αδικήματος. Εάν, μετά τη διάπραξη του ο νόμος προβλέπει την επιβολή ελαφρύτερης ποινής, ο δράστης επωφελείται από αυτήν.» Οι διατάξεις αυτές, οι οποίες έχουν υπερνομοθετική ισχύ, κατά το άρθρο 28 του Συντάγματος, αποσκοπούν, όπως καθίσταται σαφές από το περιεχόμενό τους, κατ' αρχήν στην εφαρμογή από τα συμβαλλόμενα κράτη της αρχής του "nullum crimen nulla poena sine lege" και δη τη μη ύπαρξη εγκλήματος και συνακόλουθα ποινής άνευ νόμου, που προβλέπει το αξιόποιο αδικήματος κατά το χρόνο, κατά τον οποίο αυτό διαπράττεται (εδ.α'). Στο δεύτερο εδάφιο, που αποτελεί ουσιαστικά επεξηγηματική συμπλήρωση του πρώτου, προβλέπεται η μη αναδρομική εφαρμογή νόμων που προβλέπουν ποινές αυστηρότερες από τις ισχύουσες κατά το χρόνο τέλεσης του εγκλήματος (διότι σ' αυτή την περίπτωση η τυχόν αργότερα θεσπισθείσα βαρύτερη ποινή θα επιβαλλόταν ουσιαστικά "sine lege" υφισταμένου κατά το χρόνο διάπραξής του), ενώ με το τρίτο εδάφιο προβλέπεται η εφαρμογή του μεταγενέστερου της διάπραξης του εγκλήματος νόμου, ο οποίος προβλέπει επιβολή ηπιότερης ποινής. Στο τελευταίο εδάφιο δεν διαλαμβάνεται μεν ρητώς η προϋπόθεση του μη αμετακλήτου της καταδίκης για την εφαρμογή του ηπιότερου νόμου, πλην όμως αυτό σαφώς αναφέρεται σε στάδιο, κατά το οποίο επιβάλλεται η ποινή και, επομένως, σε στάδιο της δικαστικής διαδρομής της κύριας δίκης επί της κατηγορίας, η οποία στη χώρα μας ολοκληρώνεται με το αμετάκλητο της καταδικαστικής απόφασης. Η διάταξη του τρίτου εδαφίου του ανωτέρω άρθρου του ΔΣΑΠΔ δεν αναφέρεται στο στάδιο έκτισης ποινής, η οποία έπεται χρονικά της επιβολής της. Βάσει αυτής ουδόλως επιβάλλεται στα συμβαλλόμενα κράτη αναπροσδιορισμός της ποινής, εάν ο νόμος καταστεί ηπιότερος μετά το πέρας της παραπάνω κύριας δικαστικής διαδρομής, κατά την οποία λαμβάνει χώρα η επιβολή της ποινής από τα δικαστήρια, καθόσον αυτό θα προσέκρουε, κατά τα προεκτιθέμενα, και στη θεμελιώδη για κάθε δημοκρατικό πολίτευμα αρχή της διάκρισης των εξουσιών. Παρόμοιο δε περιεχόμενο με το ως άνω άρθρο έχουν και το άρθρο 7 παρ. 1 του ισχύοντος Συντάγματος της χώρας μας, σύμφωνα με το οποίο "έγκλημα δεν υπάρχει ούτε ποινή επιβάλλεται χωρίς νόμο που να ισχύει πριν από την τέλεση της πράξης και να ορίζει τα στοιχεία της. Ποτέ δεν επιβάλλεται ποινή βαρύτερη από εκείνη που προβλεπόταν κατά την τέλεση της πράξης", καθώς και το άρθρο 7 παρ. 1 της ΕΣΔΑ, σύμφωνα με το οποίο "ουδείς δύναται να καταδικασθή δια πράξιν ή παράλειψιν η οποία, καθ' ην στιγμήν διεπράχθη,

δεν απετέλει αδίκημα συμφώνως προς το εθνικόν ή διεθνές δίκαιον. Ούτε και επιβάλλεται βαρυτέρα ποινή από εκείνην η οποία επεβάλλετο κατά την στιγμήν της διαπράξεως του αδικήματος". Κατά την ερμηνεία των Διεθνών Συμβάσεων, από τις οποίες δεσμεύεται και η χώρα μας, γίνεται μεν δεκτό ότι η καταδικαστική ποινική απόφαση εκτείνεται και στο στάδιο έκτισης της ποινής, αυτό όμως έχει την έννοια της εφαρμογής σε αυτό το στάδιο των όρων έκτισης της απαγγελθείσας από τα δικαστήρια ποινής, χωρίς να είναι επιτρεπτή η επανεξέταση της απόφασης, που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη, όπως ακριβώς δημοσιεύθηκε (βλ. σχετ. ΔΕΕ 21-9/2017, C-171/2016). Περαιτέρω και η θέση, ότι ο όρος «ελαφρύτερη ποινή» στο άρθρο 15 παρ. 1 εδ. γ' του ανωτέρω ΔΣΑΠΔ δεν καταλαμβάνει μόνον το πλαίσιο της ποινής αλλά πρέπει να ερμηνεύεται ευρέως, ώστε να εμπίπτει σ' αυτό και ο τρόπος έκτισής της, αναφέρεται καταφανώς σε ευμενέστερες μεταβολές των εθνικών δικαίων ως προς τον τρόπο έκτισης συγκεκριμένων ποινών, που επιβλήθηκαν, και όχι σε μεταβολές της αμετακλήτως καθορισθείσας ποινής, ο τρόπος έκτισης της οποίας μπορεί να παρουσιάζει κατά τα εθνικά δίκαια ελαστικότητα και να υπόκειται σε μεταβολές σύμφωνα με σχετικές νομοθετικές ρυθμίσεις, όπως συμβαίνει και στη χώρα μας (με τις προβλέψεις της απόλυσης υπό τον όρο της ανάκλησης, κατ' άρθρ. 105B ΠΚ, οπότε εκτίεται μέρος μόνο της ποινής και, εφόσον δεν χωρήσει ανάκληση ή άρση της απόλυσης, θεωρείται πως έχει εκτιθεί και το υπόλοιπό της, παρότι ο καταδικασμένος δεν κρατείται πλέον, ή της απόλυσης υπό τον όρο της κατ' οίκον έκτισης με ηλεκτρονική επιτήρηση, κατ' άρθρ. 110Α ΠΚ, ή του ευεργετικού υπολογισμού των ημερών εργασίας κλπ), οι δε καταδικασμένοι ασφαλώς επωφελούνται από τυχόν ευμενέστερες σχετικές διατάξεις, ακόμη και όταν αυτές θεσπίζονται μετά το αμετάκλητο. Αυτονόητο είναι επίσης, ότι ο τρόπος έκτισης ποινής επιβάλλεται να διαφοροποιείται κατά τις σχετικές νομοθετικές προβλέψεις των συμβαλλόμενων κρατών, ειδικώς στην περίπτωση παντελούς κατάργησης του γένους της ποινής, που είχε απαγγελθεί σύμφωνα με προϊσχύσασες διατάξεις (λ.χ. επί κατάργησης της θανατικής ποινής). Συνεπώς, η (αντίθετη προς την ανωτέρω) άποψη περί εφαρμογής της ευμενέστερης ποινικής διάταξης στην περίπτωση, κατά την οποία μετά την αμετάκλητη εκδίκαση της πράξης αρχίζει να ισχύει νέος νόμος που δεν καταργεί το αξιόποινο, αλλά καθιστά αυτό ηπιότερο (απλώς επιεικέστερος νόμος), δεν είναι δυνατό να θεμελιωθεί στην ως άνω διάταξη του άρθρου 15 παρ. 1 εδ. γ' του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα.

9) Η τελική κρίση επί της σχετικής υποθέσεως, που απασχόλησε την Α' τακτική Ποινική Ολομέλεια του Α.Π. σύμφωνα με την 4/2021 απόφασή της

Σύμφωνα με τις παραπάνω σκέψεις η Τακτική Ποινική Ολομέλεια του Αρείου Πάγου δέχθηκε ότι το Τριμελές Πλημμελειοδικείο, του οποίου η απόφαση προσβλήθηκε με την αίτηση αναίρεσης, ορθώς ερμήνευσε και εφάρμοσε τις διατάξεις των άρθρων 2 και 94 παρ. 1 του νέου Ποινικού Κώδικα, τις οποίες δεν παραβίασε ευθέως ή εκ πλαγίου, αφού, η ευμενέστερη, για τον αιτούντα-

αντιλέγοντα, διάταξη του άρθρου 94 παρ. 1 του ισχύοντος από την 1η-7-2019 νέου Ποινικού Κώδικα, με την οποία μειώθηκαν τα ανώτατα όρια της εκπιέας συνολικής ποινής από είκοσι πέντε (25) σε είκοσι (20) έτη στην περίπτωση της (πρόσκαιρης) κάθειρξης, δεν εφαρμόζεται, διότι η διάταξη αυτή τέθηκε σε ισχύ μετά την αμετάκλητη εκδίκαση των πράξεών του, οπότε δεν συντρέχουν στη συγκεκριμένη περίπτωση οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 2 παρ.1 του ισχύοντος Π.Κ., ενώ δεν μπορεί να χωρήσει εν προκειμένω αναλογική εφαρμογή της παρ. 2 του ανωτέρω άρθρου, αφού, σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, δεν υφίσταται οποιαδήποτε ασάφεια ούτε νομοθετικό κενό σχετικά με το κρινόμενο ζήτημα. Κατόπιν αυτών κρίθηκε αβάσιμος ο μοναδικός λόγος της αίτησης αναίρεσης και, ενόψει του ότι δεν συνέτρεχε περίπτωση παραπομπής της υπόθεσης στο Δικαστήριο της ουσίας (κατ' άρθρο 519 ΚΠΔ), απορρίφθηκε από την ανωτέρω Ολομέλεια η αίτηση για αναίρεση της απόφασης του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου.

10) Η λύση που επιλέχθηκε από τον νομοθέτη προς άμβλυνση των συνεπειών των προγενέστερων του ΝΠΚ αμετάκλητων αποφάσεων, που επιβάλλουν συνολική ποινή

Με την παράγραφο 2 του άρθρου 465, που περιλαμβάνει μεταβατικές διατάξεις (ήδη εν μέρει τροποποιηθέντος με το άρθρο 61 παρ.2 ν. 4871/2021) ως προς την εφαρμογή του ΝΠΚ (ν. 4619/2019), προβλέπεται ότι για τους μέχρι την έναρξη ισχύος του νέου Ποινικού Κώδικα καταδικασθέντες αμετακλήτως σε πρόσκαιρες στερητικές της ελευθερίας ποινές, για τις οποίες καθορίστηκε, σύμφωνα με τις παρ. 1 και 2 του άρθρου 94 ΠΚ, συνολική ποινή υπερβαίνουσα τα είκοσι (όταν έχει εφαρμογή η παρ. 1 του άρθρου 94) ή δεκαπέντε (όταν έχει εφαρμογή η παρ. 2 του ίδιου άρθρου) έτη πρόσκαιρης κάθειρξης, καθώς και τα οχτώ (8) ή πέντε (5) έτη φυλάκισης αντίστοιχα (υπό τις ανωτέρω διακρίσεις επίσης), ως εκπιέα ποινή για την απόλυση αυτών υπό όρο λογίζονται τα είκοσι (20), δεκαπέντε (15), οχτώ (8) και πέντε (5) έτη, αντίστοιχα. Από αυτές τις διατάξεις προκύπτει ότι ο νεότερος νομοθέτης επέλεξε ως μοναδική λύση άμβλυνσης των συνεπειών των αμετάκλητων κατά την έναρξη της ισχύος του ΝΠΚ αποφάσεων, που επιβάλλουν τα ανώτατα όρια συνολικών πρόσκαιρων της ελευθερίας ποινών, τη λήψη υπόψη των νέων χαμηλότερων ορίων εκπιέας ποινής μόνο όσον αφορά στις προϋποθέσεις της υφ' όρον απόλυσης των καταδικασθέντων με αυτές (τον καθορισμό του αναγκαίου κατ' άρθρ. 105B ΝΠΚ για την υφ' όρον απόλυση χρόνου έκτισης της ποινής, η οποία λογίζεται μόνο για τον συγκεκριμένο υπολογισμό ως ανερχόμενη στα νέα ανώτατα όρια), δυνατότητα που του παρέχεται από το Σύνταγμα (εφόσον αφορά ζήτημα που ανάγεται στον τρόπο έκτισης της ποινής), απέφυγε δε ορθώς, κατά τα εκτενώς προεκτιθέμενα, να επέμβει στον ορισμό του ύψους των ποινών αυτών, όπως απαγγέλθηκαν αμετακλήτως από τα δικαστήρια.
